

Blir Indonesien demokratiskt?

Jag tyckte det lät mysigt när EU-byråkraterna föreslog att jag skulle åka till "kryddöarna" för att övervaka det indonesiska parlamentsvalet där. Det var på dessa småöar fem flygtimmar och två tidszoner öster om Jakarta som européerna förr i tiden brukade slåss om kontrollen över kryddnejlikor och muskonötter. När jag fick klart för mig att det korrekta namnet på hela ögruppen är Moluckerna blev jag något mindre förtjust. I bakhuvudet fanns ett minne från 70-talet av en tågkapning i Holland - av en sydmoluckisk frihetsrörelse. Färskare minnesbilder visade religionskrig och etnisk rensning för bara några år sedan. Men nej, det handlade i grunden inte alls om religion försäkrar vår indonesisktalande Long Time Observer, österrikiskan Renate Korber, det började som sociala och ekonomiska intressekonflikter i samband med administrativa förändringar när Nordmoluckerna i september 1999 bröts loss och blev en egen provins. Men efterhand kom religionen onekligen med i bilden.

Ternate - sultanens säte

Vi har huvudkvarter på Ternate, en liten ö men ändå provinsens huvudstad och dessutom den traditionella sultanens säte. Här finns nu tiotusentals flyktingar från omgivande öar. En kulmen nåddes när en protestantisk präst på grannön Tidore höggs ihjäl av muslimska fundamentalister och fick magen uppsprättad och huvud och könsorgan avskurna. Vad händer bland den muslimska majoriteten när vita, kristna européer dyker upp i vallokalerna och lägger näsan i blöt? För säkerhets skull förbjöds vår holländska delegat att komma hit eller till andra känsliga ställen. Det är ju bara en generation sedan hennes landsmän med brutal militarism försökte förlänga sitt kolonialvälde, trots att briter redan gett upp sin "kronjuvel" Indien. Kan man lita på att Nordmoluckernas befolkning minns att Sverige aldrig haft några kolonier, vare sig här eller där?

Observationstur

Ändå är det inte skräcken för da capo på protestantprästens öde som får mej att avböja en observationstur till Tidore. Allt verkar så kolugnt att det nästan blir tråkigt. Nej, Tidore försmås till förmån för Hiri, en pytteliten ö utan vägar en halvtimme utombordatur norr om Ternate. Liksom alla andra öar i området liknar den en sockertopp, resultatet av vulkanutbrott, ibland för bara några årtionden sedan. De branta sluttningarna är översållade av lavablock och oanvändbara för jordbruk. Alla människor tycks bo på en smal remsa kring kusten. På Hiri finns fyra vallokaler, och vid de två som vetter mot Ternate pågår

livlig utomhusröstning inför hundratals åskådare. Ja, i bland hajar vi till när flera personer följer en väljare och ogenerat tittar över valbåssets skärmar medan väljaren försöker få ordning på de fyra jättevalsedlarna, drygt en gång en halv meter. Det skall väljas både till parlamentet, en sorts senat, provins- och lokalfullmäktige. Och det går att markera både parti och person.

Hon har bett om hjälp! förklarar valförrättaren, hon kan inte läsa och då är hjälp tillåten. Vilket stämmer. Och visst kan det tänkas att väljaren tillhör den analfabetiska femtedelen av Indonesiens vuxna befolkning. Det behöver inte vara fusk. Vilket inte betyder att det är fullfjädrad demokrati. När vi ca 10.30 kommer till vallokal nr 3 är där helt dött. Men ni ska ju ha öppet till klockan 13! Svar: Alla som tänker rösta har röstat! Jag avstår från att fråga hur de vet det. I så små byar på en så liten ö känner väl alla varandra. Intrycket stärks vid vallokal nr 4. Där pågår rösträkning under total öppenhet. Valförrättaren håller upp varje valsedel så att alla ska kunna se och ropar med hög röst ut parti och person. Efter en stund tycker jag det låter rätt entonigt, som om han upprepar sig. Det gör han. Alla har röstat på samma parti och samma person - sultanen! Alla utan undantag.

Golkar största parti

Men något valtekniskt fusk lägger vi inte märke till. Tillbaka i Ternate följer vi en sammanräkning där hälften av de 24 partierna får minst en röst. Flest röster får Golkar, diktatorn Suhartos gamla parti. Så tycks det bli i hela landet. Den 28 april återstår fortfarande en del röster från de 588.000 vallokalerna att räkna. Enligt Jakarta Post leder Golkar med 21,2% före presidentens PDI-P med 19,4%. Trea är det muslimska PKB med 11,8%. De uttalat muslimska partierna tycks tillsammans inte få mer än 20-25% av rösterna, trots att de bygger på välorganiserade rörelser med nästan 50 miljoner medlemmar. Men antalet röstberättigade i världens folkrikaste muslimska land är 143 miljoner! Dessutom är islam i Indonesien inte detsamma som i t ex Saudiarabien. Redan i mitten av 90-talet beskrev V S Naipaul islam som en främmande fågel i Indonesien (Beyond belief). Han gick så långt att han såg islam som en sorts arabisk imperialism. Det lär inte många indonesiska muslimer instämma med. När jag träffade Muhammed Hikam, företrädare för förre presidenten Wahids parti PKB, dagen före valet, var han angelägen om att understryka att islam inte kom till Indonesien direkt från Saudiarabien, utan i första hand från Indien,

(Forts. på sidan 10)

(Forts. från sidan 9)

Kina, Iran, Jemen. Han betonade att indonesisk islam är "eklektisk", mångfasetterad. Han underströk också att PKB inte vill att sharia skall utgöra statlig lag och tog avstånd från våld och panislamism. PKB har också uppfyllt den officiella rekommendationen att ha 30% kvinnliga kandidater på sina listor.

Pessimism om valet

Hikam var pessimistisk om valet. Han var övertygad om att alla mutor som betalas ut skulle få effekt. Folk får pengar eller mat på valdagens morgon och vågar sedan inget annat än att rösta på givarens lista. De litar inte på sekretessen. Han var inte främmande för utbyte av valurnor och annat direkt fusk. Företeelser som i så fall både de inhemska och de utländska observatörerna missade. Men EU-gruppen, nästan 250 personer, lyckades trots en kraftansträngning inte besöka mer än drygt 1.200 vallokaler. Det vill säga ca 0,2% av samtliga. Så mycket kan ha skett utan vår vetskap. Å andra sidan: Lokala valobservatörer hade bättre täckning och rapporterade inte heller något nämnvärt fusk. Dessutom visar valresultatet att regeringspartiet gick bakåt och fick knappt en femtedel av rösterna. Om det fanns fusk var det alltså ganska ineffektivt.

Vad handlar valet om?

Om man frågar vad valet handlar om kan inte ens huvudaktörerna ge tydliga besked. På PDI-P-högkvarteret betonar man att båda de största partierna är nationalistiska och sekulariserade. Så vad är skillnaden? PDI-P-företrädaren Heri Akhmadi söker efter ord: Jo,

historiskt! Vi har olika historisk bakgrund! Men fortfarande spökar krisen 1998 som både var ekonomisk och politisk. Ska man tro en av många böcker så var den ökande general Wiranto, anklagad som ansvarig för massakrer i Östtimor, i själva verket hemlig sympatisör med de studenter som aktivt bidrog till Suhartos fall 1998 (Richard Mann: Plots & Schemes that brought down Suharto, Gateway Books 1998). Också Världsbanken och IMF skall med sin absurda politik ha bidragit till att världsmästaren i korruption, president Suharto, till sist fick kasta in handduken. Nu sitter hans son inburad, men själv visade han upp sig för massmedia när han gick och röstade!

Opinionsläget

Enligt en opinionsmätning är det varken sittande presidenten Megawati eller Wiranto som har störst chans att vinna presidentvalet den 5 juli, utan general Yudhoyono, f. d. säkerhetschef som nyligen bildade sitt eget parti, det demokratiska partiet, som enligt rösträkningen ligger femma med drygt 7% av rösterna. Sedan opinionsmätningen gjordes har Wiranto officiellt utsetts till Golkars kandidat. Kanske ökar hans chanser därmed så att presidentvalet blir ett trefrontsslag där de två generalerna kan slå ut varandra till fördel för Megawati, som svikit många förhoppningar, men ändå medverkat till att Indonesien nu igen är en tillväxtekonomi och dessutom alltmer börjar likna en demokrati. Även om både Amnesty och upproriska minoriteter i Aceh och Västpapua har goda skäl att misströsta.

Per Gahrton, 2004-04-28

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA. Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.